



Факультет соціології
та управління

Якісні методи соціального прогнозування

Лекція 3. Метод експертних оцінок.

Розробник курсу: к.соц.н.,
доцент кафедри соціології
Пилипенко Яна Сергіївна

Метод експертних оцінок дозволяє залучити досвід і знання фахівців, що працюють безпосередньо з цільовими групами чи соціальними процесами.



Експертні оцінки — це судження або прогнози, які надають фахівці на підставі власних знань та досвіду для розв'язання складних соціальних проблем, коли бракує статистичних даних.

Індивідуальні експертні оцінки

- **Сутність:** експерт висловлює власну думку, незалежно від інших.
- **Мета:** отримати максимально неупереджену оцінку, засновану на знаннях і досвіді конкретного спеціаліста.



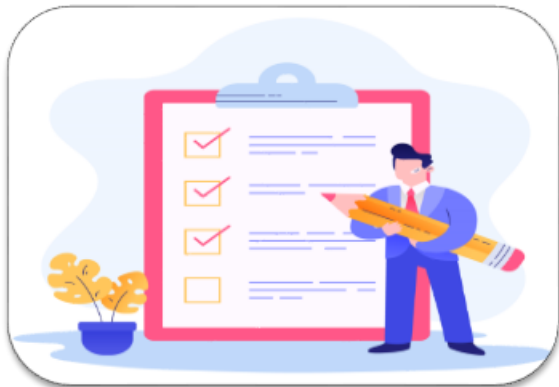
Переваги

- Незалежність від групового тиску
- Швидкість проведення
- Можливість нестандартних ідей



Недоліки

- Суб'єктивність
- Обмеженість досвіду
- Труднощі перевірки достовірності



**Експертне
опитування
(анкетування,
експертне інтерв'ю)**



**Незалежне
судження**



**Аналітичні експертні
оцінки (або
аналітичний метод)**



**Кабінетні
дослідження**



**Метод
«індивідуального
блокнота»**



**Метод
індивідуального
«мозкового
штурму»**

Експертне опитування (анкетування, експертне інтерв'ю)



Експертне анкетування:

- використовуються спеціально розроблені анкети;
- можливі закриті, відкриті та напівзакриті питання;
- ефективне для збору великого обсягу інформації.
- *Приклад: анкетування соціальних працівників для прогнозу потреб у соціальних послугах серед ВПО.*



Експертне інтерв'ю:

- глибоке опитування з можливістю уточнення і деталізації відповідей;
- може бути структурованим або напівструктурованим;
- дозволяє виявити приховані фактори чи аргументи.
- *Приклад: інтерв'ю з керівниками центрів соціальних служб щодо тенденцій у роботі з дітьми з групи ризику.*

**система запитань :
в анкеті повинна відповідати таким
вимогам**

- 1) запитання мають бути сформульовані в загальноприйнятих термінах;
- 2) виключати будь-яку змістовну невизначеність;
- 3) забезпечувати досягнення цілей прогнозу;
- 4) відповідати структурі об'єкта прогнозування;
- 5) забезпечувати єдине й однозначне тлумачення результатів анкетування;
- 6) забезпечувати можливість використання конкретного способу верифікації результатів прогнозування



Переваги опитування:

- стандартизованість
- можливість порівняння думок.

Недоліки:

- залежність від формулювання питань
- ризик формальних відповідей.

Незалежне судження

спосіб, коли експерти дають оцінку, не знаючи позицій інших учасників.

Ціль: уникнення конформізму та ефекту «лідерства думок».

Методи реалізації:

- індивідуальні інтерв'ю;
- анонімні анкети;
- електронні опитувальні системи.

Значення для соціальної роботи: дозволяє отримати реальні прогнози від практиків, які можуть розходитися між собою, але показують різні сценарії розвитку.

Приклад: прогноз рівня безпритульності в регіоні, коли кожен експерт самостійно подає свої дані.



Незалежне судження

Незалежне або «позбавлене допомоги» судження (Unaided judgment) (за Дж. Скоттом Армстронгом і К.Ч. Гріном) – це звичайна практика опитування експертів про те, що може статися.

Використання цієї процедури виправдане в умовах, якщо:

- експерти неупереджені;
- значні зміни маловірогідні;
- стосунки добре відомі експертам (наприклад, залежність підвищення попиту і зниження цін);
- експерти володіють привілейованою інформацією;
- експерти отримують точний і добре перевірений зворотний зв'язок про результати своїх прогнозів.



Аналітичні експертні оцінки

- ❖ **Аналітичний метод** дозволяє здійснити логічний аналіз будь-якої прогнозованої ситуації і подати її у вигляді аналітичної записки.
- ❖ Він припускає **самостійну роботу експерта** над аналізом тенденцій, оцінкою стану і шляхів розвитку прогнозованого об'єкта.
- ❖ **Аналітичні експертні оцінки** припускають тривалу і ретельну самостійну роботу експерта над аналізом тенденцій, оцінкою стану і шляхів розвитку прогнозованого об'єкта.
- ❖ Цей метод дозволяє експертові використати всю доступну інформацію про об'єкт прогнозу.
- ❖ Свої міркування експерт оформляє у вигляді **доповідної записки**.
- ❖ Психологічний тиск на експерта в цьому випадку мінімальний.



Переваги

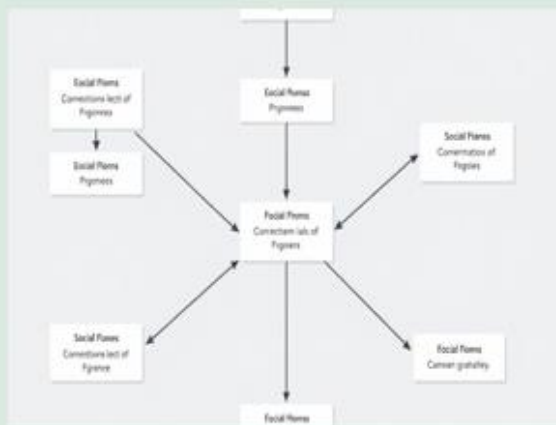
- Глибина аналізу
- Використання теорій та практики



Недоліки

- Трудомісткість
- Високі вимоги до експерта

Види аналітичних оцінок



Прогнозні аналітичні записки

Докладні аналітичні документи з прогнозами щодо розвитку ситуації.

Моделювання соціальних ситуацій

Створення моделей розвитку подій у соціальній сфері.

SWOT-аналіз

Оцінка сильних, слабких сторін, можливостей і загроз.

Інші аналітичні методи

Використання теорій та практичного досвіду для глибокого аналізу.



Кабінетні дослідження (Desk research) – традиційний аналітичний аналіз визначається як кабінетне дослідження, якщо в основі цього методу знаходиться збір та аналіз вторинної інформації.

Як вторинна інформація розглядаються дані, які були зібрані раніше, можливо для інших цілей. Як правило, до цього типу інформації відносяться дані державної статистики у сфері дослідження, звітність про розвиток або діяльність підприємств, організацій та ін.; звіти дослідницьких компаній; публікації друкованих або електронних ЗМІ.



Метод «індивідуального блокнота» розроблений як метод маркетингового аналізу, що спрямований на заочну роботу експерта і передбачає його занурення в досліджувану проблему, в нашому випадку, майбутнього прогнозованого об'єкта.

У цьому методі відсутнє спілкування експерта з дослідниками, а письмова фіксація пропозицій припускає формалізацію ідей.



Метод індивідуального «мозкового штурму» є методом активізації творчого підходу одного експерта в пошуку можливих варіантів вирішення проблеми і визначення тенденцій розвитку прогнозованого об'єкта.

Цей метод використовує особливості переключення експерта на різні ролі та функції при індивідуальному пошуку часової динаміки, і спрямований на підвищення концентрації на окремому етапі евристики

Колективні експертні методи.

Колективні експертні методи розглядаються як пошукова і нормативна форма формування якісних прогнозів, у використанні соціальної пам'яті і колективної творчості експертного співтовариства.

- При цьому більшість методів колективної експертизи спрямовані на зниження «тертя» в експертній групі, як подолання боротьби за лідерство, та на **активізацію соціальної взаємодії у взаємодоповненні знань, інформації і досвіду.**
- **Результат колективної експертної роботи** може мати синергетичне та емерджентне значення, підвищує потенціал випереджаючого відображення особи, що приймає рішення, за рахунок експертизи, і знижує радикалізацію ухвалення рішень за рахунок усереднених значень та ітерацій.



Колективні експертні методи.

Мета: поєднання знань, досвіду та різних точок зору.

Основні методи:

- ❑ **Метод «круглого столу»** - який припускає формулювання колективних пропозицій вирішення тих або інших соціальних проблем.
- ❑ **Метод «мозкового штурму»** – генерування ідей без критики.
- ❑ **Метод Дельфі** – багатоетапне анонімне опитування з наданням узагальнених результатів між турами.
- ❑ **Метод «комісій»**

Приклад у соціальній роботі: група експертів прогнозує вплив воєнних подій на соціальне забезпечення сімей з дітьми.

Переваги колективних методів

- Синергія ідей
- Вища достовірність
- Узгоджені прогнози

Недоліки колективних методів

- Ризик групового тиску
- Організаційна складність
- Можлива втрата оригінальних ідей

Характеристика та ступінь достовірності колективних експертних методів

Критерій	Значення
Репрезентативність	Відображає різні точки зору
Кваліфікація	Високий рівень знань
Коректність завдань	Чіткість формулювань
Перевірка результатів	Механізми контролю якості

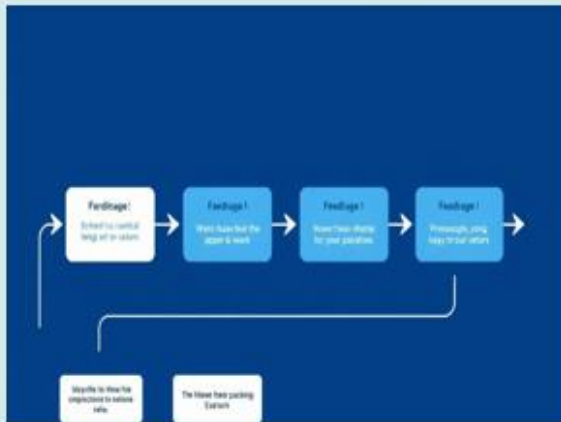


Фактори підвищення достовірності



Анонімність

Зменшує вплив авторитетів і груповий тиск.



Багатотуровість

Дозволяє уточнювати та переглядати думки.



Математична обробка

Забезпечує об'єктивність результатів.



Комбінування підходів

Поєднання різних методів для кращої точності.

Висновки

- **Метод експертних оцінок** — універсальний інструмент якісного прогнозування у соціальній роботі.
- **Індивідуальні та колективні** методи мають різні сильні й слабкі сторони.
- Для підвищення достовірності слід **комбінувати підходи**, використовувати анонімність та аналітичну обробку результатів.
- **Експертні оцінки** особливо корисні в ситуаціях, коли відсутні статистичні дані або йдеться про нові, ще не досліджені соціальні явища.



ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!



**Факультет соціології
та управління**



@FSU_ZNU